

Öğretmen Adaylarının Çevre Kirliliğine ve Çevreyle İlgili Sivil Toplum Örgütlerine Yönelik Görüşleri

Mustafa KAHYAOĞLU¹, Mehmet Fatih KAYA²

ÖZET

Bu çalışmanın temel amacı, ilköğretim öğretmen adaylarının çevre eğitimi konusundaki duyarlılıklarını ortaya koyabilmek adına, çevre kirliliğiyle ilgili algıları, çevreyle ilgili sivil toplum örgütleri hakkındaki görüşleri ve çevre sorunlarının çözümüne yönelik düşüncelerinin ortaya konulması ayrıca Türkiye'deki çevre ile ilgili sivil toplum örgütlerinin faaliyetlerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Çalışma, 2010-2011 eğitim öğretim yılı bahar döneminde Siirt Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Sınıf, Fen Bilgisi, Matematik ve Sosyal Bilgiler öğretmenliği programında gönüllülük esasıyla seçkisiz (random) olarak belirlenen ve son sınıfta öğrenim gören 37 öğrenci ile yürütülmüştür. Verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. Çalışma sonucunda, öğretmen adayları çevreyle ilgili sivil toplum örgütlerinin görevleri hakkında yeterli bilgiye sahipken, bunlardan bir bölümünü tanımamaları dikkat çekicidir. Bu durum sivil toplum örgütlerinin çevre eğitimine yönelik faaliyetlere yer vermesine karşın ulusal anlamda amacına ulaşmadığını da ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen Adayları, Çevre Eğitimi, Gönüllü Kuruluşlar, Sivil Toplum Örgütü

Teacher Candidates' Views about Environmental Pollution and Non-Governmental Organizations Related to the Environment

ABSTRACT

Important missions for securing the environmental sustainability fail to each individuals and institutions. The main purpose of this study is to observe teacher candidates' approaches on environmental pollution, their views on non-governmental environmental organizations, and their thoughts on environmental solutions, in order to reveal their sensitivity on the matter of environmental training. Additionally, the study aims to evaluate the environmental actions of non-governmental organizations. The study was conducted in the 2010-2011 academic term on 37 volunteer students of the Science, Mathematics and Social Sciences Teacher program of the Faculty of Education at Siirt University. The results were remarkable, in that teacher candidates are familiar about the functions of non-governmental organizations, while only understanding them partially. This situation reveals the fact that despite receiving environmental training, non-governmental environmental organizations are not able to achieve their purpose.

Key Words: Teacher Candidates, Environmental Education, Volunteering Institutions, Non-Governmental Organisations

¹ Yrd. Doç. Dr. - Siirt Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü - mustafa.kahyaoglu56@gmail.com

² Yrd. Doç. Dr. - Siirt Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü - mefkaya@gmail.com

GİRİŞ

İnsan öğrenebilen, öğrenme yeteneğine doğuştan sahip olan bir varlıktır. İnsanı diğer canlılardan ayıran, onu farklı kılan en önemli özelliklerden biri onun eğitilebilir, öğrenebilir olması, eğitimi ve kültürü ile çevresini etkilemesi, değişmesi ve daha da önemlisi öğrendiklerini saklayıp biriktirerek bir kültür ya da uygarlık dünyası yaratabilmesidir. Bu durumda insan hem eğitim alıcısı, vericisi ve yaratıcısı hem de oluşturduğu eğitim ile diğer canlılardan farklı olarak olumlu ve olumsuz etkileyen biyosferin aktif bir üyesidir (Bozkurt, 1994; Atasoy, 2005). İnsanoğlu, doğal denge olarak nitelendirilen sağlıklı bir ortamda uzun bir süre hava, su ve toprak gibi temel kaynaklardan sorunsuz olarak yararlanmıştı. Ancak günümüzde hızlı nüfus artışı ve teknolojideki gelişmelerin bir sonucu olarak ortaya çıkan mekân, enerji ve ham maddeye olan ihtiyaç, doğal ortamlardan ve kaynaklardan çok fazla yararlanmayı zorunlu hale getirmiştir. Sanayileşme ve endüstrileşme, nüfus artışı, teknolojik gelişmelerle birlikte insanoğlu doğayı daha hızla tahrip etmeye başlamıştır. Bunun sonucunda sera etkisi, küresel ısınma, asit yağmurları, nesli tehlikede olan yaban hayatı, çarpık kentleşme, iklim değişiklikleri, hava kirliliği, su kirliliği ve içilebilir su sıkıntısı günümüzde sık sık tartışılan ve çözüm bekleyen en önemli çevre sorunları haline gelmiştir. Önceleri yalnızca insan ile doğal ortam arasındaki ilişkiler bağlamında ele alınan çevre sorunları bugün psikolojik, sosyolojik, teknolojik, iktisadi, politik, hukuksal, dinsel, felsefi, eğitim ve kültür boyutları ile çok yönlü bir şekil almıştır (Atasoy, 2005).

1970 yılların başında çevre sorunlarının kendisini iyice hissettirmesi ve 1972 yılında Birleşmiş Milletler tarafından gerçekleştirilen Stockholm Çevre konferansı ile çevre sorunları ve çevre eğitimi toplumların gündemine gelmesini sağlamıştır. Bunu takiben Tiflis (1977), Moskova (1987), Nairobi-Paris (1988), Rio (1992) gibi pek çok uluslararası boyutta toplantı yapılmıştır. Bununla birlikte Uluslararası Çevre Eğitimi Çalıştayı ve 1978'de yayımlanan Tiflis Bildirgesi'nde çevre eğitiminin genel amacı, "çevre ve çevreyle ilgili problemlerin bilincinde, bilgi, beceri, tutum, motivasyon ve yorumlara sahip olarak bireysel ve toplu şekilde mevcut problemlerin çözümüne ve yenilerinin oluşmasını önlemeye çalışan bir dünya toplumu geliştirmek" olarak belirtilmiştir (Akt: Uluçınar, Aslan & Cansaran, 2008). Bununla birlikte birçok ülke çevre sorunlarını önleyici yasalar çıkarmış olsa da, çevre sorunlarının önlenmesinde ulusal ve uluslararası düzeyde alınan her türlü kararın hayata geçirilmesi sürecinde çevre bilinci yüksek birey ve toplumlara ihtiyaç vardır. Çevrenin sürdürülebilir kullanımının sağlanmasında toplumun her kesimindeki birey ve kuruluşlara büyük görevler düşmektedir. Toplumlarda çevre duyarlılığı ve bilincinin geliştirilmesine yönelik faaliyet gösteren başlıca aktörler arasında "gönüllü kuruluşlar" veya "sivil toplum örgütleri" gelmektedir. Sivil toplum örgütleri gerçekleştirdikleri çeşitli etkinliklerle toplumda çevre bilincinin gelişmesine hizmet etmektedir. Türkiye'de faaliyet gösteren vakıf ve dernekler sivil toplum örgütleri içerisinde yer almaktadır. Dernekler, belli sayıda kişilerin bir amacı gerçekleştirmek üzere kurduğu tüzel kişilikler olarak tanımlanırken; vakıflar, belli sayıda kişilerin bir amaca tahsis ettiği malvarlığı ile meydana gelmektedir. Türkiye'de ulusal düzeyde faaliyet gösteren başlıca sivil toplum örgütleri aşağıda sunulmuştur.

Türkiye Tabiatını Koruma Derneği (TTKD) 1955 yılında kurulmuştur. Derneğin amacı, ülkenin tabii kaynaklarının; özellikle tarım, orman, çayır ve meralarının, yaban hayatının, av hayvanlarının ve kuşlarının, diğer canlı varlıkların (fauna ve floranın) peyzajının korunması yanında; toprak su, bitki ve insan arasındaki dengenin sağlanması, endüstrileşme ve şehirleşmenin meydana getirdiği çevre sorunları ve kirlenmelerin önlenmesi ve dolayısıyla tabii denge sorunlarının çözümüne yönelik çalışmalar yapmaktır (www.ttkder.org.tr).

Türkiye Çevre Koruma ve Yeşillendirme Kurumu (TÜRÇEK) 1972 yılında kurulmuştur. Doğa ve çevre koruma politikalarına bilimsel temelli ve insanı da gözeten bir yaklaşımla etki etmeyi; bölgesel, yerel ve ulusal doğa koruma örgütlenmeleri için birleştirici ve güçlendirici olmayı; eğitime önem veren, aktif gönüllülere dayalı bir kurumsal yapıyı ve hafızayı esas alan, etkili, tanınmış, güvenilir bir doğa ve çevre koruma kurumu olmayı amaçlamaktadır (www.turcek.org.tr).

Doğal Hayatı Koruma Derneği (DHKD) 1975 yılında kurulmuştur. Doğal hayatı koruma alanında öncü çalışmalar yapan dernek daha sonra Doğal Hayatı Koruma Vakfı'na (DHKV) dönüşerek kurumsal yapısını güçlendirmiştir. 2000 yılında Dünya Doğal Hayatı Koruma Kuruluşu (WWF) tarafından Türkiye'deki temsilcisi olarak WWF-Türkiye unvanı almıştır. WWF-Türkiye çalışmalarını "ülkemizin doğasının korunması", "yaşam tarzımızın değişmesi" ve "iklim değişikliğiyle mücadele" olmak üzere üç ana bileşende yürütmektedir (www.wwf.org.tr).

Türkiye Çevre Vakfı (TÇV) 1978 yılında kurulmuştur. Vakfın amacı, herkesin daha temiz, daha düzenli ve daha güzel bir çevrede yaşaması için çalışmalar yapmaktadır (www.cevre.org.tr).

Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma Vakfı (ÇEKÜL) Türkiye'nin doğal, tarihsel ve kültürel varlıklarını korumak amacıyla 1990 yılında kurulmuştur. Doğa-kültür-insan arasındaki yaşamsal uyumun savunucusu olan ÇEKÜL, "Doğa ve Kültürle Varız" sloganıyla yaşama geçirdiği proje ve programları bulunmaktadır (www.cekulvakfi.org.tr).

Çevre Koruma ve Ambalaj Atıkları Değerlendirme Vakfı (ÇEVKO) 1991 yılında kurulmuştur. Türkiye'de ambalaj atıklarının ekonomik ve düzenli geri kazanımı için sanayi, yerel yönetim ve tüketicilerin katkı ve katılımları ile sürdürülebilir bir geri kazanım sisteminin kurulmasına katkıda bulunmak amacıyla kurulmuştur (www.cevko.org.tr).

Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Hayatı Koruma Vakfı (TEMA) 1992 yılında kurulmuştur. Türkiye'de doğal varlıkları ve çevre sağlığının korunması, erozyonla mücadele, toprak örtüsü ve toprağın korunması ve ağaçlandırmanın önemi hakkında kamuoyunu eğitmek ve bilinçlendirmeyi amaçlamaktadır (www.tema.org.tr).

Doğa ile Barış Derneği 1993 yılında kurulmuştur. Derneğin amacı, toplumun birleşik gücünü insan ve doğa sevgisinde odaklaştırarak sürdürülebilir çevrede yaşayan bilinçli üreten ve tüketen toplum oluşturmak ve dünyadaki doğal kaynakların tükenebilir olduğu bilinci geliştirmek, çevre sorunlarının küresel ölçekte düşünülmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır (www.dogailebaris.org.tr).

Temiz Enerji Vakfı (TEMEV) 1994 yılında kurulmuştur. Vakfın amacı, dünyada yürütülen temiz ve tükenmez enerjilerdeki çalışmalardan geri kalmamak, bu konulardaki gündemi izlemektir. Vakfın hedefi, üç kıtanın (Avrupa, Asya, Afrika) ortasında bulunan ve temiz ve tükenmez enerji kaynakları açısından çok uygun bir coğrafyada bulunan Türkiye'nin, temiz ve tükenmez enerji ile ilgili araştırma-geliştirme alanlarında dünya çapında bir merkez uygulama alanlarında da bir vitrin olmasını sağlamaktır (www.temev.org.tr).

Deniz Temiz Derneği (TURMEPA) 1994 yılında kurulmuştur. Deniz ve kıyılarımızın kirletilmemesini ve bu konuda ulusal ve uluslararası kanun ve anlaşmaların uygulanmasını sağlayacak en etkili güç olmayı ve gelecek nesillere yaşanabilir, sağlıklı bir ortam bırakmayı amaçlamaktadır (www.turmepa.org.tr).

Su Altı Araştırmaları Derneği (SAD) 1994 yılında kurulmuştur. Amacı, denizlerde, iç sularda ve kıyılarda doğal, tarihi ve kültürel değerlerin incelenmesi, korunması, çoğaltılması ve gelecek kuşaklara aktarılmasına katkıda bulunmaktır (www.sad.org.tr).

Su Vakfı 1995 yılında kurulmuştur. Hayatın kaynağı ve asli ihtiyaçlarımızdan biri olan suyun kişi, toplum ve canlı hayatındaki yerinin ve öneminin kavratılması, su kullanımı konusunda bilgilendirilmesi, su kaynaklarının en iyi şekilde korunması, yenilerinin bulunması, hizmete sunulması, su kültürü ve medeniyetinin yaşatılması ve geliştirilmesi yönünde her türden çalışmayı yapmaktır (www.suvakfi.org.tr).

Türk Deniz Araştırmaları Vakfı (TÜDAV) 1997 yılında kurulmuştur. Vakfın amacı, Türkiye’de deniz bilimleri konusunda araştırmalar yapmak, deniz yaşamını korumak, deniz kültürünü bireylere ve gelecek kuşaklara taşımak ve korumaktır (www.tudav.org).

Kuş Araştırmaları Derneği (KAD) 1998 yılında kurulmuştur. Doğanın değerini ve bütünlüğünü tüm toplumun benimsediği, kuşların ve doğal yaşam alanlarının korunduğu bir Türkiye amaçlamaktadır (www.kad.org.tr).

Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği 2002 yılında kurulmuştur. Amacı, bireylerde ve toplumda ekolojik yaşam bilinci ve duyarlılığı oluşturmak; ekolojik dengelerin geri dönüşü olmayacak hız ve biçimde bozulması sonucunda ortaya çıkan sorunlara çözüm yolları sunmak ve doğa ile uyumlu yaşamı desteklemektir (www.bugday.org).

Doğa Derneği 2002 yılında kurulmuştur. İnsanın bütün varlıklara ve ekolojik bütüne saygı duyduğu; var oluşunun doğa üzerindeki etkisini bilerek yaşadığı ve sonucunda, doğanın korunmasını gerektirmeyecek bir yaşam tarzını benimsediği bir dünyaya ulaşmayı amaçlamaktadır (www.dogaderneği.org).

Yukarıda tanıtılan sivil toplum örgütlerinin çevre eğitimine yönelik faaliyetleri 7 başlık altında incelenmiş ve Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Çevreyle ilgili sivil toplum örgütlerinin çevre eğitimine yönelik faaliyetleri

Çevre Örgütleri	Faaliyet Türleri						
	Broşür	Yarışma	Sürekli yayın	Sempozyum Konferans Seminer Panel	Proje	Eğitim faaliyetleri	Kitap
Buğday ve Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği	X	X	X	X	X	X	X
Doğal Hayatı Koruma Derneği	X	X	--	X	X	X	X
Doğa Derneği	X	X	X	X	X	X	X
Doğa ile Barış Derneği	X	--	--	X	X	X	X
Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma Derneği (ÇEKÜL)	X	X	X	X	X	X	X
Çevre Koruma ve Ambalaj Atıklarının Değerlendirme Koruma Vakfı (ÇEVKO)	X	X	X	X	X	X	X
Kuş Araştırmaları Derneği	X	X	X	X	X	X	X
Sualtı Araştırma Derneği	--	X	--	X	X	X	X
Su Vakfı	X	X	X	X	X	X	X
Türkiye Çevre Vakfı	--	X	X	X	X	X	X
Türkiye Erozyonla Mücadele ve Ağaçlandırma (TEMA)	X	X	X	X	X	X	X
Temiz Enerji Vakfı	X	X	--	X	X	X	X
Türkiye Tabiatını Koruma Derneği	X	X	X	X	X	X	X
Türkiye Çevre Vakfı	X	X	--	X	X	X	--
Türkiye Çevre Koruma ve Yeşillendirme Kurumu	--	--	--	X	X	--	--
Deniz Temiz Derneği	X	--	X	X	X	X	X
Türk Deniz Araştırmaları Vakfı	X	X	X	X	X	X	X

Tablo 1’de görüldüğü gibi, çevreyle ilgili sivil toplum örgütlerinin çevre eğitime yönelik olarak broşür bastırma, yarışma yapma, süreli yayınlar yapma, sempozyum konferans, seminer ve paneller düzenleme, çevreyle ilgili projeler yapma, çevre ile ilgili eğitim faaliyetleri ve çevre ve çevre sorunlarına yönelik kitap basma gibi faaliyetlerde bulunduğu görülmektedir.

Çevre sorunlarının ortaya çıkmasında etkili olan bireylerin bu sorunların giderilmesinde de üzerlerine düşen sorumlulukların neler oldukları bilincine ulaştırılmaları büyük önem taşımaktadır. Bunun sağlanabilmesi, ancak etkin bir çevre eğitimi ile mümkün olacaktır (Altın, Bacanlı & Yıldız, 2002). Çevre eğitimi, bireylere çevreleri hakkında bilgi, bilinç, değer ve beceriler ile birlikte çevre sorunlarını çözüme kavuşturmak amacıyla harekete geçme kararlılığını da kazandırabilecek bir süreçtir. Çevre eğitiminin asıl amacı; bireyin çevreyle ilgili konularda duyarlılık kazanmasını, bilinçli davranarak çevreyle etkileşiminde eleştirici bir bakış açısı geliştirmesini ve gelecek kuşaklara sağlıklı ve temiz bir çevre bırakmasını sağlamaktır (Doğan, 1997). Teorik ve uygulamalı çevresel çalışmaları başarıyla yürütebilecek bilgi ve deneyime sahip öğretmenlerin yetiştirilmesi, çevre eğitiminin gelişmesi ve amaçladığı hedeflere ulaşması açısından büyük önem taşımaktadır (Geray, 1995; Sakallı, 2001; Kahyaoğlu, Daban & Yangın, 2008).

Öğrencilerde doğal dengenin korunmasına yönelik duyarlılıklarının geliştirilmesi ve bu konuda olumlu davranış değişiminin yaşanması sürecinde aktif rol oynayan öğretmenlerin bu konudaki tutum, davranış ve bilgi düzeyleri büyük önem taşımaktadır. Bu çalışmada; ilköğretim öğretmen adaylarının çevre eğitimi konusundaki duyarlılıklarını ortaya koyabilmek adına, çevre kirliliği ve çevre ile ilgili sivil toplum örgütleri hakkındaki görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Öğretmen adayları çevre kirliliğini nasıl algılamaktadır?
2. Öğretmen adaylarının çevre kirliliğinin önlenmesine ilişkin önerileri nelerdir?
3. Öğretmen adayları çevre ile ilgili sivil toplum örgütlerinin hangilerini tanımaktadır?
4. Öğretmen adaylarının sivil toplum örgütlerinin çevreye yönelik görevleri hakkındaki görüşleri nelerdir?

YÖNTEM

İlköğretim öğretmen adaylarının çevre kirliliği ve çevre ile ilgili sivil toplum örgütleri hakkındaki görüşlerini belirlemek amacıyla yapılan bu çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden içerik analiz yaklaşımı kullanılmıştır. İçerik analizi yapılırken, birbirine benzeyen veriler, belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirilir ve bunlar okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenlenerek yorumlanır (Yıldırım & Şimşek, 2006). İçerik analizinde kategorisel analiz tekniği kullanılmıştır. Kategorisel analiz belli bir mesajın önce birimlere bölünmesi ve ardından bu birimlerin, belirli kriterlere göre kategoriler halinde gruplandırılmasıdır (Bilgin, 2006).

Çalışma Grubu

Çalışma grubunu, Siirt Üniversitesi İlköğretim bölümü öğretmen adaylarından gönüllük esası ile seçkisiz olarak belirlenen ve 2010-2011 eğitim öğretim yılı bahar döneminde Siirt Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim bölümü Sınıf öğretmenliği, Fen Bilgisi öğretmenliği, Matematik öğretmenliği ve Sosyal Bilgiler öğretmenliği programında öğrenim gören ve çevre eğitimi dersi almış 37 dördüncü sınıf öğrencisi oluşturmaktadır.

Çalışma grubunun 22'si erkek ve 15'i kadından oluşmaktadır. Öğretmen adaylarının çevre ile ilgili sivil toplum örgütlerine üyelik durumları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Öğretmen adaylarının çevreyle ilgili sivil toplum örgütlerine üye durumları

Cinsiyet	Evet (f)	Hayır (f)
Bay	2	20
Kadın	1	14
Toplam	3	34

Tablo 2'de görüldüğü gibi; araştırmaya katılan öğretmen adaylarının 3'ü çevreyle ilgili sivil toplum örgütüne üyeyken, 34'ü herhangi bir çevre örgütüne üye olmadığı belirlenmiştir.

Verilerin Toplanması ve Tanımlanması

Konuyla ilgili yapılan çalışmaların incelenmesi ve öğretmen adaylarıyla yapılan görüşmeler sonucunda araştırma soruları oluşturulmuştur. Her bir öğretmen adayı için yarı yapılandırılmış 7 tane sorunun bulunduğu form hazırlanarak uzman görüşlerine başvurulmuştur. Öneriler doğrultusunda soru sayısı 4'e düşürülmüştür. Daha sonra bu form önce 5 öğretmen adayına uygulanmış ve elde edilen veriler doğrultusunda soru formu üzerinde gerekli değişiklikler yapılarak sorular yeniden yapılandırılmıştır. Bu durum soruların geçerliliğini desteklemesi açısından önem taşımaktadır. Son halini alan soru formu ilköğretim öğretmen adaylarına uygulanmıştır. Soruların cevaplanması için yeteri kadar zaman (30 dk) ayrılmıştır. Yazılı olarak elde edilen veriler sınıflandırılarak, bu verilerin sayısal (f) dağılımı yapılmıştır. Elde edilen verilerin geçerliliğini sağlamak amacıyla uzman görüşlerine başvurulmuştur. Daha sonra tanımlanan bulguların açıklanması, ilişkilendirilmesi ve anlamlandırılması yapılmıştır. Araştırmada güvenilirlik nitel veriler sayısallaştırılarak ve örneklemelere fazlaca yer verilerek arttırılmaya çalışılmıştır. Böylece öğretmen adaylarının verdikleri cevapların hangi ölçütler doğrultusunda sınıflandırıldığı da ortaya konulmaya çalışılmıştır. Güvenilirlik sorunlarının giderilmesi için yapılan sınıflandırmanın, ayrıca örneklemelerin sınıflandırmaya uygunluğunu ortaya koymak amacıyla veriler daha sonra bir uzman tarafından tekrar kodlanmıştır. Yapılan her iki kodlama arasındaki tutarlık kodlamayı gerçekleştiren kişiler tarafından karşılaştırarak veriler tekrar gözden geçirilmiştir. Yapılan farklı kodlamalar uzlaşılan noktalar temel alınarak yeniden adlandırılmıştır. Böylece kodlama süreci tamamlanarak bulgulara son hali verilmiştir.

BULGULAR

Araştırma sürecinde elde edilen veriler, bu bölümde araştırmanın amacı doğrultusunda belirlenen sorulardaki sıralamaya uygun olarak verilmiştir. Öğretmen adaylarının "çevre kirliliği nedir?" sorusuna verdikleri cevaplar üç başlık altında sınıflandırılmıştır. Bu başlıklar ve bu başlıklara yönelik verilen cevapların Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Öğretmen adaylarının çevre kirliliği algıları

Algılar	Frekans (f)
Doğal dengenin bozulması	24
Görüntünün bozulması	6
Sağlığı tehdit eden unsurlar	4
TOPLAM	34

Tablo 3'te görüldüğü gibi öğretmen adaylarının 24'ü çevre kirliliğini doğal dengenin bozulması, 6'sı görüntünün bozulması, 4'ü ise sağlığı tehdit eden unsurlar olarak algıladıklarını belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarının çevre kirliliğine ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir: Buna göre;

Doğal dengenin bozulmasına yönelik olarak; *“doğanın dengesinin bozulması”, “doğanın özüne zarar veren, ekolojik dengeyi bozan faktörlerin oluşturduğu durum”, “canlıların yaşadığı büyüdüğü ortamların çeşitli atıklarla kirlenmesi”, “doğal yaşama zararlı maddelerin olması gerektiğinden daha fazla bulunması durumu” ve “beşeri faaliyetler sonucu doğadaki canlı ve cansız varlıklara zarar veren her şey çevre kirliliği demektir”* şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Görüntünün bozulmasına yönelik olarak; *“doğaya bırakılan atıkların oluşturduğu kötü görüntü”, “çevrede görülen kirliliklerdir. Örnek olarak; su kirliliği, hava kirliliği, toprak kirliliği gibi...” ve “doğanın bilinçsizce kirlenmesi, denizlere fabrika atıklarının atılması, çöp dağlarının oluşturulması gibi...”* şeklinde belirtmişlerdir.

Sağlığı tehdit eden unsurlara yönelik; *“yaşam bölgesinin, beşeri faaliyetler sonucunda yaşam koşullarına uygun olmaması durumudur” “çevrede insan sağlığını tehdit eden unsurlar çevre kirliliğini oluşturur. Örneğin; gürültü kirliliği, hava kirliliği, toprak kirliliği gibi...” ve “canlıya zarar veren her şeydir”, “insanların yaşamını sürdürebilmesini olumsuz yönde etkileyen unsurlar”* şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Çalışma grubundaki öğretmen adaylarının çevre kirliliğinin önlenmesine yönelik önerileri 10 başlık altında gruplandırılmıştır. Bu başlıklara ilişkin verilen cevapların frekansları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Öğretmen adaylarının çevre kirliliğinin önlenmesine yönelik önerilerinin dağılımı

Öğretmen adaylarının önerileri	Frekans (f)
Bireylere yönelik	45
Sanayi tesislerine yönelik (Fabrika atıklarına yönelik)	25
Halkın bilinçlendirilmesine yönelik	21
Yerel yönetimlere yönelik	14
Ağaçlandırmaya yönelik	14
Küresel ısınmanın engellenmeye yönelik	10
Sivil Toplum Örgütlerine yönelik	8
Denizlerin temiz tutulmasına yönelik	8
Eğitime yönelik	7
Nükleer santrallere yönelik	3
TOPLAM	155

Tablo 4'te görüldüğü gibi, öğretmen adaylarının, çevre kirliliğinin önlenmesine yönelik önerileri genel olarak aşağıda verilmiştir; Buna göre;

Bireylere yönelik olarak; *“duyarlı davranıp kendi çapımızda bir şeyler yapmalıyız”, “yerlere çöp atılmamalıyız”, “toplu taşıma araçlarının kullanımının arttırılması”, “plastik maddelerin kullanımını azaltmalıyız”, “çevrede kolaylıkla çözülebilen maddeler kullanılmamalıyız”, “plastik*

maddeleri kullanmaktan kaçınmalıyız”, “geri dönüşüm kutularını kullanmalıyız”, “araba egzozlarına filtre takmalıyız” biçiminde önerilerde bulunmuşlardır.

Yerel yönetimlere yönelik olarak; *“çöp kutusu sayısının arttırılması”, “her tür atıklar için geri dönüşüm kutuları bulundurulmalıdır”, “baz istasyonları şehir merkezlerinden uzak yerlere kurulmalıdır”, “belediye çevre çalışmalarında daha aktif rol oynamalı”* şeklinde önerilerde bulunmuşlardır.

Sanayi tesislerine yönelik öneriler; *“fabrika bacalarına filtre takmalı”, “atık suların nehirlere, göllere ya da denizlere bırakılmasına engel olunmalıdır”, “fabrika atıkları arıtılmalı”* şeklindedir.

Halkın bilinçlendirilmesine yönelik olarak, *“halkımız bu konuda bilinçlendirilmeli, çevre kirliliğine yönelik seminerler düzenlenerek, insanların çevre kirliliğinin doğal yaşama verdiği zararlardan haberdar olmaları sağlanmalıdır”, “çevre kirliliğinden ilerde doğacak sorunlar hakkında seminerler yapılmalı”, “aşırı tüketimi azaltmak”,* şeklinde önerilerde bulunulmuştur.

Eğitime yönelik öneriler genel olarak; *“küçük yaştaki çocuklarımızı iyi eğitmek ve bilinçlendirmek”, “çevre eğitim bilinci yaygınlaştırılmalı”, “bilinçli toplum yetiştirmek”* şeklindedir.

Sivil Toplum Örgütlerine yönelik; *“çevreye yönelik sivil toplum kurumlarına üye olmak”, “çevre ile ilgili dernekler arttırılmalı ve halk bilgilendirilmelidir”* şeklinde öneride bulunmuşlardır.

Küresel ısınmanın engellenmesine yönelik öneriler genel olarak; *“karbon ve türevlerini içeren maddelerden uzak durulmalı”, “Kömür yerine doğalgaz kullanımı arttırılmalı”, “kaliteli yakıt kullanılmalı”, “küresel ısınmaya neden olan maddeleri ortadan kaldırılmalı”* biçimindedir.

Denizlerin temiz tutulmasına yönelik, öğretmen adayları; *“denizlerimizi temiz tutmalıyız”, “deniz araçlarının kontrol edilmesi”, “denizlere atık atılmamalı”* şeklinde önerilerde bulunmuşlardır.

Nükleer santrallere yönelik öneriler; *“nükleer santrallerin kapatılması”, “nükleer santraller kurulmamalı”, “nükleer faaliyetleri durdurmak”* şeklindedir.

Ağaçlandırmaya yönelik ise; *“ormanlara sahip çıkılmalı”, “ağaçlandırma çalışmaları yapılmalı”, “orman yangınları konusunda halk bilinçlendirmeli”* şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Araştırmada katılımcıların çevre kirliliğine ve çevre kirliliğinin engellenmesine ilişkin görüşlerinden sonra çevre ile ilgili sivil toplum örgütleri hakkındaki görüşlerinin belirlenmesi de amaçlanmıştır. Buna göre Tablo 5’te öğretmen adaylarının bildikleri sivil toplum örgütleri hakkındaki bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 5. Öğretmen adaylarının çevreyle ilgili bildikleri sivil toplum örgütleri dağılımı

Çevreyle İlgili Sivil Toplum Örgütleri	Verilen cevapların sayıları (f)
TEMA	35
ÇEVKO	11
ÇEKÜL	3
Su Vakfı	3
Doğal Hayatı Koruma Derneği	2
Türkiye Çevre Koruma Vakfı	2
Buğday ve Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği	1
Doğa ile Barış Derneği	1
TOPLAM	58

Tablo 5'te görüldüğü gibi çalışmaya katılan öğretmen adaylarının, çevre ile ilgili 8 sivil toplum örgütünü bildikleri görülmektedir. Verilen cevaplardan hareketle en fazla bilinen sivil toplum örgütünün TEMA olduğu daha sonra sırayla ÇEVKO, ÇEKÜL, Su Vakfı, Doğal Hayatı Koruma Derneği, Türkiye Çevre Koruma Vakfı, Buğday ve Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği, Doğa ile Barış Derneği şeklinde sıralandığı tespit edilmiştir. Öğretmen adaylarının çevre ile ilgili sivil toplum örgütlerinin görevlerine ilişkin görüşleri tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Öğretmen adaylarının çevreyle ilgili sivil toplum örgütlerinin görevlerine ilişkin görüşlerinin dağılımı

Öğretmen Adaylarının Görüşleri	Frekans (f)
Çevreyi koruma	17
Çevre duyarlılığını artırma	14
Ağaçlandırma yapma	7
Yaşamı kolaylaştırmaya yönelik etkinlikler	3
TOPLAM	41

Tablo 6'da görüldüğü gibi öğretmen adaylarının 17'si sivil toplum örgütlerinin görevini çevreyi koruma, 14'ü çevre duyarlılığını artırma, 7'si ağaçlandırma, 3'ü ise yaşamı kolaylaştırmaya yönelik etkinlikler olarak belirtmiştir. Öğretmen adaylarının sivil toplum örgütlerinin görevlerine ilişkin algıları aşağıda verilmiştir:

Çevreyi korumaya yönelik olarak; *“çevreyi daha yaşanabilir hale getirmek”, “yeşil alanları ve doğal yaşam alanlarını korumak”, “kamuoyunun, çevre kirliliğine neden olan olaylara çeşitli faaliyetlerle dikkatini çekerek, çevrenin devamlılığının sağlanması için çalışmalarda bulunmak”* ve *“doğal yaşamdaki varlıkların canlılığını devam ettirebilmesini sağlamak”* şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Çevre duyarlılığı kazandırmaya yönelik görüşler genel olarak; *“çevre duyarlılığını arttırmak en önemli görevlerindedir”, “toplumu çevre sorunlarına karşı bilinçlendirmek ve buna yönelik etkin çalışmalar yapmak”, “seminerler vererek halkın çevre hakkında bilgilendirilmesini sağlarlar”* ve *“çevre konusunda bilinçlendirme, uyarma, dikkat çekme ve çevre kirliliğini önleme”* şeklindedir.

Yaşamı kolaylaştırmaya yönelik olarak; *“canlı yaşamını olumsuz etkileyen etkenleri en aza indirerek yaşamı kolaylaştırmak. Yeşil alanları koruyarak canlıların daha sağlıklı yaşamasını sağlamak”* ve *“daha iyi bir gelecek için toplumu bilinçlendirirler”* şeklinde görüş bildirmişlerdir. Öğretmen adaylarının ağaçlandırma yapmaya yönelik olarak; *“ağaçlandırma yaparlar ve çevreyi düzenlerler”, “çevreyi yeşillendirmek, doğal yaşamı korumak”* şeklinde görüş bildirmişlerdir.

SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Çevre ve çevre sorunları birçok ulusal ve uluslararası sivil toplum örgütlerinin ve uluslararası anlaşmaların birinci gündem maddelerini oluşturmaktadır. Bu çalışmada, elde edilen bulgular ışığında öğretmen adaylarının çevre kirliliğini nasıl algıladıkları, çevre kirliliğinin önlenmesine yönelik görüşleri, çevreyle ilgili bildikleri sivil toplum örgütleri, çevreyle ilgili sivil toplum örgütlerinin görevlerine ilişkin bilgileri ve bu örgütlerin çevre eğitimine olan katkıları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Yapılan çalışmada öğretmen adayları çevre kirliliğini farklı şekilde algılamakla birlikte bu farklılığın aslında bakış açılarından kaynaklandığı ve her öğrencinin çevre kirliliğinin farklı bir boyutuna vurgu yaptığını

söyleyebiliriz. Çalışmada öğretmen adaylarının çevre kirliliğini insan kaynaklı olarak tanımladıkları görülmektedir. Ayrıca yapılan tanımlar günümüzde çevre kirliliğinin hangi boyutuyla ön plana çıktığını da ortaya koymaktadır. Çevre problemlerinin kontrol altına alınması ve çevreye karşı duyarlı vatandaşlar yetiştirilmesinde çevre eğitimi oldukça önemlidir. Türkiye’de yapılan bazı çalışmalarda çevre eğitiminin istenilen düzeyde olmadığı belirtilmektedir (Haktanır & Çabuk, 2000; Özkan, Tekaya & Geban, 2001; Şahin, Cerrah, Saka & Şahin, 2004).

Öğretmen adaylarının çevre kirliliğinin önlenmesine yönelik önerilerine bakıldığında en fazla bireylere yönelik olduğu görülmektedir. Tuncer, Sungur, Tekkaya ve Ertepinar (2005) tarafından yapılan çalışmada; Türkiye’deki gençlerin çevreye yönelik sorumluluklarının önemini farkında olmalarına karşın kendi yaşam biçimleriyle ilişkilendiremedikleri sonucuna ulaşmışlardır. Bu durum aynı zamanda çevre eğitiminin önemini de ortaya koymaktadır. Çünkü istedik davranışlar eğitim yoluyla gerçekleşmektedir. Bu açıdan bakıldığında çevreye karşı duyarlı olabilen, olumlu davranışlar sergileyebilen ve yaşadıkları çevreye karşı aldıkları sorumlulukları yerine getirebilen öğrencilerin yetiştirilmesinde öğretmenlerin rolü büyüktür (Kahyaoglu, Daban & Yangı, 2008). Bu yüzden öğretmenler hava, su, ekolojik denge ve toprak kirliliği konusunda bilinçlendirilmeli ve tüm öğretim kademelerine uygun olarak çevre duyarlılığını artırmaya yönelik bilimsel etkinlikler düzenlenmelidir (Çabuk & Karacaoğlu, 2003). Bununla birlikte çevre eğitimi dersi alan öğrencilerin çevreye yönelik olumlu tutumlarının daha yüksek olduğu belirtilmiştir. Günümüzde birçok ülke okullarında çevreyle ilgili teorik düzeyde bilgi vermekle sınırlı kalmayıp çevre eğitimi temelli okullar oluşturarak bilinçli bireyler oluşturma yoluna gitmektedir. Ayrıca bazı ülkeler okullarında çevre eğitimi ile ilgili modeller oluşturmaktadır. Eko-okullar projesi buna örnektir. Bu programı uygulayan okullarda, öğrenciler hem çevre konularında bilgi edinmekte hem de ailelerini, yerel yönetimleri ve sivil toplum kuruluşlarını çevre konusunda bilinçlendirmede etkin rol almaktadır. Bu proje kapsamında yaptıkları çalışmalarla ve verdikleri çevre eğitimiyle üstün başarı sağlamış okullara “Yeşil Bayrak Ödülü” verilmektedir (Aktepe & Girgin, 2009).

Yapılan çalışmada, öğretmen adayları sanayi tesislerinin, halkın ve yerel yönetimlerin çevre konusundaki tutumlarının yanı sıra ağaçlandırmanın da önemine vurgu yapmaktadır. Bu durum ilgili kişi ya da kurumların bilinçlendirilmesinin önemini de ortaya koymaktadır. Yerel yönetimlere çevre kirliliğinin önlenmesi aşamasında önemli görevler düştüğünü çalışma grubundaki öğretmen adaylarının görüşlerinden hareketle söyleyebiliriz.

Bu çalışmada, çalışma grubundaki öğretmen adaylarının çevreyle ilgili çok az sayıda sivil toplum örgütünü tanıdığı tespit edilmiştir. Öğretmen adayları tarafından en çok bilinen sivil toplum örgütleri Türkiye Erozyonla Mücadele ve Ağaçlandırma, Doğal Yaşamı Koruma Vakfı (TEMA) ve Çevre Koruma ve Ambalaj Atıklarını Değerlendirme ve Koruma Vakfı’dır (ÇEVKO). Çalışmaya katılan öğretmen adayları tarafından az sayıda çevreyle ilgili sivil toplum örgütlerinin tanınması hem bu konudaki duyarlılıklarını hem de bazı sivil toplum örgütleri dışında diğer sivil toplum örgütlerinin kendilerini tanıtmada konusunda başarılı olamadıklarını ortaya koymaktadır. Az sayıda sivil toplum örgütünün tanınması gerek öğretmen adaylarının bu konudaki duyarlılıklarının gerekse bu sivil toplum örgütlerinin tanıtım faaliyetleri konusundaki yetersizliklerini ortaya koymaktadır.

Öğretmen adayları çevreyle ilgili sivil toplum örgütlerinin görevleri hakkında yeterli bilgiye sahipken, bunlardan bir bölümünü tanımamaları dikkat çekicidir. Bu durum Sivil toplum örgütlerinin çevre eğitimine yönelik faaliyetlere yer vermesine karşın ulusal anlamda amacına ulaşmadığını da ortaya koymaktadır.

Araştırma sonuçlarından hareketle aşağıdaki önerilerde bulunulmuştur:

Çabuk & Karacaoğlu'nun (2003) da belirttiği gibi; öğretmenler ve öğretmen adaylarının hava, su, ekolojik denge ve toprak kirliliği konusunda bilinçlendirilmelerinin ve tüm öğretim kademelerine uygun olarak çevre duyarlılığını artırmaya yönelik bilimsel etkinliklerin düzenlenmesinin olumlu sonuçlar vereceği söylenebilir.

Eko-okullar ve benzer projelerin desteklenerek ülke genelinde yaygınlaştırılması çevre eğitimi konusunda olumlu katkı sağlayabilir.

Öğretmenlerin sivil toplum örgütleriyle işbirliği içerisinde çevre eğitimine yönelik gezi düzenlemelerinin olumlu sonuçlar vereceğini söyleyebiliriz.

Demirkaya (2006) yaptığı çalışmada, çevre bilincinin kazandırılmasında en önemli etken olarak görülen çevre eğitiminin, toplumun tüm üyelerine ulaştırılarak her yaş grubu ve meslekte çalışan bireylerin çevre eğitimi konusunda bilgilendirilmesinin son derece önem taşıdığını belirtmiştir. Bu konuda kitle iletişim araçlarından faydalanmanın etkili sonuçlar vereceğini söyleyebiliriz. Özellikle; haberler, diziler, belgeseller, yarışmalar çevre duyarlılığı kazandırma konusunda büyük yarar sağlayabilir. Nitekim Maskan, Efe, Gönen ve Baran (2006) öğretmen adaylarına yaptıkları çalışmada; yazılı ve görsel medyada çevre konusuna yeterince yer verilmemesine karşın, yazılı ve görsel medyanın bu konuda önemli bilgi kaynağı olduğuna vurgu yapılmıştır.

Yerel yönetimler ve sivil toplum örgütlerinin işbirliği içerisinde; vatandaşlara arazide yapılacak faaliyetlerle çevre eğitiminin verilmesi bu konuda olumlu izler bırakacaktır. Örneğin; yerleşme yakınındaki bir alanı ağaçlandırma çalışmalarına herkesimden (ilgili sivil toplum örgütleri, öğretmen ve öğrenciler, sivil vatandaşlar) bireylerin katılımını sağlayacak etkinlikler düzenlenebilir. Erten (2005) ve Özdemir (2010) yaptıkları çalışmalarda, arazide yapılan faaliyetlerin çevre eğitimine önemli katkı sağladığı sonucuna varmıştır.

Çevreyle ilgili sivil toplum örgütlerinin doğa eğitimine yönelik daha fazla proje düzenleyerek sivil toplum örgütlerinin tanınmalarına katkı sağlayabilir.

Aynı amaç doğrultusunda faaliyet gösteren bu sivil toplum örgütlerinin eğitim konusundaki faaliyetlerde birlikte çalışmalarının çevre eğitimi açısından hem daha fazla olumlu sonuçlar vereceğini hem de bu örgütlerinin hedeflerine ulaşma konusunda daha başarılı olacağını söyleyebiliriz.

KAYNAKÇA

- Akarsu, B. (1995). İnsan ve çevre. *Cogito-Düşünce Dergisi*, 2, 27-34.
- Aktepe, S. & Girgin, S. (2009). İlköğretim eko-okullar ve klasik okulların çevre eğitimi açısından karşılaştırılması. *İlköğretim Online*, 8 (2), 4001-414.
- Altın, M., Bacanlı, H. & Yıldız, K. (2002, Eylül). Biyoloji öğretmeni adaylarının çevreye yönelik tutumları. *V. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi*. ODTÜ Kültür ve Kongre Merkezi, 16-18 Eylül 2002. Ankara.
- Atasoy, E. (2005). Çevre için eğitim: İlköğretim öğrencilerinin çevresel tutum ve çevre bilgisi üzerine bir çalışma. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa
- Bozkurt, G. (1994). *İnsan ve kültür*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Bugday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği (2011). www.bugday.org.tr. İndirme Tarihi: 14.12.2011.
- Çabuk, B. & Karacaoğlu, Ö. C. (2003). Üniversite öğrencilerinin çevre duyarlılıklarının incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 36 (1-2), 189-198.

- ÇEKÜL (2011). Çevre Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı. www.cekulvakfi.org.tr.
İndirme Tarihi: 14.12.2011.
- Çepni, S. (2009). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş*. Trabzon: Celebler Matbaacılık.
- ÇEVKO (2011). Çevre Koruma ve Ambalaj Atıkları Değerlendirme Vakfı. www.cevko.org.tr.
İndirme Tarihi: 12.12.2011
- Demirkaya, H. (2006). Çevre eğitiminin Türkiye'deki coğrafya programları içerisindeki yeri ve çevre eğitimine yönelik yeni yaklaşımlar. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16 (1), 207-222.
- Doğa Derneği (2011). www.dogaderneği.org. İndirme Tarihi: 10.12.2011.
- Doğa ile Barış Derneği (2011). www.dogailebaris.org.tr. İndirme Tarihi: 14.12.2011.
- Erten, S. (2005). Okul öncesi öğretmen adaylarının çevre dostu davranışlarının araştırılması. *Hacettepe Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 91-100.
- Haktanır, G. & Çabuk, B. (2000). Okulöncesi dönemindeki çocukların çevre algıları. *IV. Fen Bilimleri Eğitimi Kongresi*. Hacettepe Üniversitesi. 6-8 Eylül 2000. Ankara. ss. 76-81.
- KAD (2011). Kuş Araştırmaları Derneği. www.kad.org.tr. İndirme Tarihi: 09.12.2011.
- Kahyaoğlu, M., Daban, Ş. & Yangın, S. (2008). İlköğretim öğretmen adaylarının çevreye yönelik tutumları. *D.Ü. Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11, 42-52.
- Maskan, A., Efe, R., Gönen, S. & Baran, M. (2006). Farklı branşlardaki öğretmen adaylarının çevre sorunlarının nedenleri, eğitimi ve çözümlerine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi üzerine bir çalışma. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3 (32), 1-9.
- Özdemir, O. (2010). Doğa deneyimine dayalı çevre eğitiminin ilköğretim öğrencilerinin çevrelerine yönelik algı ve davranışlarına etkisi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 125-138.
- Özkan, Ö., Tekkaya, C. & Geban, Ö. (2001). Ekoloji konularındaki kavram yanlışlarının kavramsal değişim metinleri ile giderilmesi. Maltepe Üniversitesi. *Yeni Bin Yılın Başında Fen Bilimleri Eğitimi Sempozyumu*. 7-8 Eylül 2001. İstanbul. ss. 191-193.
- SAD (2011). Sualtı Araştırmaları Derneği. www.sad.org.tr. İndirme Tarihi: 12.12.2011.
- Sakallı, N. (2001). *Sosyal etkiler: kim kimi nasıl etkiler?* Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Su Vakfı (2011). www.suvakfi.org.tr. İndirme Tarihi: 13.12.2011.
- Şahin, N. F., Cerrah, L., Saka, A. & Şahin, B. (2004). Yüksek öğretimde öğrenci merkezli çevre eğitimi dersine yönelik bir uygulama. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24 (3), 113-128.
- TEMA (2011). Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı. www.tema.org.tr. İndirme Tarihi: 09.12.2011.
- TEMEV (2011). Temiz Enerji Vakfı. www.temev.org.tr. İndirme Tarihi: 09.12.2011.
- TTKD (2011). Türkiye Tabiatını Koruma Derneği. www.ttkder.org.tr. İndirme Tarihi: 15.12.2011.
- TUDAV (2011). Turizm Dayanışma Vakfı. www.tudav.org.tr. İndirme Tarihi: 14.12.2011.
- Tuncer, G., Sungur, S., Tekkaya, C. & Ertepinar, H. (2005). Gençlerin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik tutumları: bir durum çalışması. *Hacettepe Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29, 187-193.
- Turcek (2012). Türkiye Çevre Koruma ve Yeşillendirme Kurumu. <http://www.turcek.org.tr>.
İndirme Tarihi: 17.12.2011.
- TURMEPA (2011). Deniz Temiz Derneği/TURMEPA. www.turmepa.org.tr. İndirme Tarihi: 15.12.2011
- Türkiye Çevre Vakfı (2011). www.cevre.org.tr. İndirme Tarihi: 13.12.2011

Uluçınar, S. Ő., Aslan, O. & Cansaran, A. (2008). İlköğretim öğrencilerinin çevre bilgisi ve çevre tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *İlköğretim Online*, 7 (2), 496-511.

WWF-Türkiye (2011). www.wwf.org.tr. İndirme Tarihi: 14.12.2011

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2006). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Teacher Candidates' Views about Environmental Pollution and Non-Governmental Organizations Related to the Environment

Mustafa KAHYAOĞLU³, Mehmet Fatih KAYA⁴

Introduction

These days, fast population growth and technological advancement necessitated the use of natural resources. Hence, the greenhouse effect, global warming, acid rain, wildlife in danger of extinction, urban sprawl, climate change, air pollution, water pollution, and a lack of drinking water have become the most important and frequently debated environmental problems, and for which a significant amount is spent to find solutions. Initially perceived only in the context of the relationship between humans and the natural environment, environmental problems have taken a multi-directional shape with their psychological, technological, financial, political, juridical, religious, philosophical, educational and cultural dimensions (Atasoy, 2005). Environmental issues became more sensitive in the early 1970s, and with help of the 1972 United Nations Stockholm Environmental Conference, environmental problems and environmental education were brought to the agenda of societies. Following this, there were many international conferences addressing these issues, such as Tbilisi (1977), Moscow (1987), Nairobi-Paris (1988), Rio (1992). "Voluntary agencies" and "non-governmental organizations" are among the main actors who are active in helping societies to develop environmental sensitivity and consciousness. Some major non-governmental organizations that are active country-wide are:

- Society for the Protection of Nature in Turkey (TTKD), founded in 1955.
- Turkish Environment Protection and Greening Foundation (TÜRÇEK), founded in 1972.
- Society for the Protection of Nature (DHKD), founded in 1975.
- Foundation for the Protection and Promotion of the Environment and Cultural Heritage (ÇEKÜL), founded in 1990.
- Environmental Protection and Packaging Waste Recovery and Recycling Trust (ÇEVKO), founded in 1991.
- The Turkish Foundation for Combating Soil Erosion, for Reforestation and the Protection of Natural Habitats (TEMA), founded in 1992.
- Society for Peace with Nature, founded in 1993.
- Clean Energy Foundation (TEMEV), founded in 1994.
- Turkish Marine Environment Protection Association (TURMEPA), founded in 1994.
- Underwater Research Foundation (SAD), founded in 1994.
- Water Foundation, founded in 1995.
- Turkish Marine Research Foundation (TÜDAV), founded in 1997.
- Bird Research Foundation (KAD), founded in 1998.

³ Assit. Prof. - Siirt University Faculty of Education - mustafa.kahyaoglu56@gmail.com

⁴ Assit. Prof. - Siirt University Faculty of Education - mefkaya@gmail.com

- Buğday and Doğa Associations for Supporting Ecological Living, founded in 2002.

It is essential to help individuals, who are responsible for the rise of environmental problems, to become conscious of their responsibilities in overcoming these problems. This is only possible through effective environmental education (Altın, Barcanlı & Yıldız, 2002). Environmental education is a process that may help individuals to gain awareness about their environment, values, skills, and also the determination to solve environmental problems. The main purpose of environmental education is to increase individual sensitivity about environmental issues, to develop a critical perspective in their interaction between environments by behaving more consciously, and to leave a healthier and cleaner environment to next generations (Doğan, 1997). Nurturing teachers who have sufficient knowledge and experience to conduct theoretical and practical environmental studies will have a significant impact on obtaining the objectives of environmental education (Geray, 1995; Sakallı, 2001; Kahyaoğlu, Daban & Yangın, 2008).

The approach, behavior and knowledge of teachers, who play an active role in students' increased sensitivities about preserving nature's balance and can affect positive behavioral changes towards this subject, are crucial. This study aims to determine the views of teachers about environmental pollution and environmental non-governmental organizations to reveal elementary school teacher candidates' level of sensitivity regarding environmental education. In line with this purpose, answers for following questions were sought:

- How do teacher candidates perceive environmental pollution?
- What are teacher candidates' suggestions to prevent environmental pollution?
- Which environmental non-governmental organizations do the teacher candidates know?
- What are teacher candidates' views about the services of environmental non-governmental organizations?

Method

Content analysis was used as one of the qualitative research methods in this study. As the content analysis is made, similar data are brought together within the frame of certain concepts and themes. These data are arranged in a way in which readers can easily understand (Yıldırım & Şimşek, 2006). Within the content analysis, the categorical analysis technique was used. A categorical analysis is carried out by dividing an exact message into units and then categorizing these units according to certain criteria (Bilgin, 2006).

The study sample consists of 37 volunteer fourth year students from Siirt University's Faculty of Education, Elementary Education, Science Education, Mathematics Education and Social Science Education programs, in the 2010-2011 academic year, and who received environmental education. Of the 37 volunteers, 22 are male and 15 are female. Three of the volunteers are members of environmental non-governmental organizations, and 34 students belong to any such organization.

Study questions were determined after examining the studies, and as a result of interviews with teacher candidates. After preparing a semi-structured form with seven questions for teacher candidates, experts' opinions were asked. In line with their suggestions, the number of questions was decreased to four. This form was given to five teacher candidates, and based on the results that were obtained; the questions were restructured

with the required revisions on the questionnaire. Such changes support the validity of the questions. In its final form, the questionnaire was provided to elementary teacher candidates. Sufficient time (30 min.) to answer the questions was given. The obtained data were classified and a numeric distribution (f) of the data was conducted. Next, a description, regression and interpretation of the identified findings were made. In the study, reliability was attempted to be increased by digitizing the qualitative data and excessively including exemplification. Thus, the classification scales of the candidate teachers' responses were revealed.

Findings

Data obtained for this study were organized as follows: Answers to such question, "What is environmental pollution?" are categorized in three titles. Twenty-seven teacher candidates described environmental pollution as the corruption of natural balance, eight of them described it as the distortion of images, and four of them described it as factors that threaten health. Sample teacher candidates' responses for the question about preventing environmental pollution were categorized under 10 titles. They made suggestions about industrial waste (factory waste), raising awareness in society, local governments, forestation, preventing global warming, non-governmental organization, keeping marine bodies clean, education and nuclear power plants. Teacher candidates that participated in this study know eight non-governmental organizations about the environment. With reference to the answers, the most well-known non-governmental organization was TEMA, followed by ÇEVKO, ÇEKÜL, the Water Foundation, WWF, *Society for the Protection of Nature in Turkey*, *Buğday Association for Supporting Ecological Living*, and the *Society for Peace with Nature*. In addition to this 17 teacher candidates described non-governmental organizations' mission as environmental protection, 14 described them as raising environmental sensitivity, 7 as forestation, and 3 candidates described them as activities for easing life.

Conclusion, Discussion and Suggestions

This study attempted to reveal teacher candidates' perception of environmental pollution, their views about preventing environmental pollution, environmental non-governmental organizations they know, their knowledge about the missions of non-governmental organizations and these organizations' contribution to environmental education. This study also demonstrated that they perceive environmental pollution differently. This difference comes from different points of view and each student emphasizes a different dimension of environmental pollution. In this study, it is seen that teacher candidates describe environmental pollution as human-induced. Furthermore, descriptions made by teacher candidates reveal in which dimensions environmental pollution comes to the foreground. Most suggestions for preventing environmental pollution made by teacher candidates are individually oriented. In can be said that instructing teachers about air, water, and soil pollution and ecological balance, as well as organizing scientific activities suitable for each grade that aim to increase environmental sensitivity, may yield effective results (Çabuk & Karacaoğlu, 2003).

This study also emphasized the importance of forestation. Utilizing mass media can yield effective results. Particularly through the news, TV series, documentaries, and quiz shows, individuals can gain environmental sensitivity. With reference to the views of teacher candidates, important missions in preventing environmental pollution fall to local governments. They should perform periodic controls of governmental and private

foundations like industrial plants that contain hazardous waste and can cause environmental pollution. In addition, providing citizens with on-site environmental education can create positive results.

This study revealed that few teacher candidates are aware of environmental non-governmental organizations. Non-governmental organizations that have the same goals can cooperate to achieve more positive results and reach their goals by cooperating.

Atf için / Please cite as:

Kahyaoğlu, M. & Kaya, M. F. (2012). Öğretmen adaylarının çevre kirliliğine ve çevreyle ilgili sivil toplum örgütlerine yönelik görüşleri [Teacher candidates' views about environmental pollution and non-governmental organizations related to the environment]. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi - Journal of Educational Sciences Research*, 2 (1), 91–107. <http://ebad-jesr.com/>